

זכויות וחובות

טבלת הופלד.

א' היא בעלים והיא השכירה אותה לב'. בשלב מסויים ב' ביקש לקנות את הדירה, הם סיכמו את כל הפרטים לחוזה וא' מכרה לב' את הדירה. ב' לא שילם לא' את הסכום האחרון לפי שסוכם. לאחר זמן מסויים א' ראתה שעשו תמ"א 38 לדירה. בגלל שב' לא סיים את התשלום והדירה לא עברה בטבו א' מבקשת תוספת כסף על הדירה. הבעיה המהותית היא הגדרת הזכות ולא תמיד הזכות זהה.

פרופסר הופלד מנסה להתמודד עם הסיטואציה הזו. הבין שבמילה זכות משתמשים באופנים שונים ושלזכות המשפטית יש איפיון מיוחד, מול הזכות המשפטית יש חובה ומול מוסרית אין חובה ושהקפה של הזכות שווה לחובה המשפטית. המדינה תעזור לקיים את הזכות אם החובה תופר, אם אדם לא מקיים את החובה שמוטלת עליו המדינה בעזרת בתי המשפט תעזור לקיים את הזכות של אותו אדם. הופלד בנה תרשים

במשפט שתי סוגי זכויות:

1. in rem זכות על חפץ קניינית. למולי יש חובה של כל העולם, אם אני בעל דירה לאף אחד אין זכות להיכנס לדירה בלי רשות שלי.

לאף אחד אחר לא יכולה להיות זכות באותו נכס למעט השותף של אותו בעלים.

כשיש לאדם זכות קניינית החוק מגדיר את הזכויות על אותו חפץ

2. in persona: זכות חוזית, זכות שנוצרת על ידי חוזה והיא מחייבת רק את הצדדים לאותו חוזה. התפקיד של החוק הזכות החוזית ושהוא יעשה באופן הקבוע בחוק, המחוקק לא מתעניין בנוסח החוק אבל הוא דורש שהחוזה יעשה לפי החוק (הצעה וקיבול).

בשכירות השוכר שוכר את הזכויות הקנייניות של המשכיר וזה מוגבל בזמן שכן אם הוא לא מוגבל בזמן זו מכירה של הנכס.

*בתי משפט אזרחיים

היוון: אדם שיש לו דירה חכורה מהמינהל שמעוניין למכור אותה. אותו אדם צריך לגשת למנהל ולקבל את הסכמתו למכור את הדירה. ההיוון הוא סכום חד פעמי ששולם למינהל ופותר את האדם מתשלום דמי הסכמה.

חופש והעדר זכות:

חופש: התנהגות שאדם רשע לעשות אותה מבלי שיתערבו במעשיו. אם אדם מעוניין להגביל חופש של אדם אחר זה רק באמצעות חוק. למשל חופש העיסוק, אם רוצים להגביל אדם מעיסוק זה רק דרך חוק חופש העיסוק (אדם שרוצה להיות רופא חייב ללמוד רפואה לפי חוק). לא ניתן להגביל חופש בלי חוק. בניגוד לזכויות חופש יכול להתנגש בחופש אחר (להפגין ותנועה) ובית המשפט מאזן ביניהם.

חשוב להבדיל בין חופש לבין זכות, ההבדל בין חופש העיסוק לזכות העיסוק (לאישה בהריון יש זכות עיסוק כי אי אפשר לפטר אותה) לכול זכות יש חובה מולה, ובחופש אין חובה מסויימת. (לנהג משאית יש את חופש העיסוק ולא זכות לעבוד כי אז צריך לספק לו משאית).

*בג"צ

איזון אופק-חופש מול חופש באותה רמה ובית המשפט מנסה לאזן בינם (לעיתון יש את חופש הביטוי ולאדם יש

את הזכות לשם טוב)

איזון אנכי- יש ערך אחד שהוא יותר חשוב מערך אחר ובית המשפט מגדיר איזה ערך חשוב יותר. בית המשפט קובע איזה ערכים יובילו את החברה מבחינת החשיבות שלהם.

האם לשוט היה את החופש להחזיק את העצור בתא, לשוטר יש את הזכות להחזיר אדם במעצר כשהמעצר חוקי, אבל השוטר לא ידע שהמעצר לא חוקי לכן יש לו את החופש להחזיק אותו.

בעבר הייתה את זכות העמידה והיה צריך להוכיח פגיעה אישית. ברק בא ואומר שכל אדם שנפגע כאשר המדינה מתנהלת.

אם זכות אופלדיאנית נפגעת ניתן להגיש עירעור גם אם אותו אדם לא היה צד לתביעה.

בית המשפט: לדיירים יש זכות (קניינית) וחלק ממנה זה היכולת להנות מהדירה שלהם, כשיוצרים רעש קבוע זה יוצר מטרד שפוגע בזכות. כשזכות עומדת מול חופש זכות עולה על חופש שכן יש חובה לקיים אותה. בית המשפט מנסה לאזן בין זכויות.

במקרים של וועדות שיחרור לאסיר יש זכות לבקש ועדה ולוועדה יש חובה לדון בעניין שלו אבל לוועדה יש חופש לקבוע בעניין שלו.

תמיד שמדובר בזכות חייבת להיות חובה ממל.

באגף השני של טבלת הופלד עומדים:

כוח מול כפיפות

חסינות מול העדר כוח

כוח: היכולת של אדם לבצע שינוי באגף הזכויות והחופשים. (כתב תביעה זה בעצם העילה של אדם לגבי זכות שנפגעה זה מפגין כוח עצם הגשת התביעה. אם הכרעת הדין לטובת התובע אזי הוא יקבל זכות או חופש).
כפיפות: הכפיפות של הצד השני להתגונן (כתב הגנה):

ייפוי כוח: אדם שיש לו זכות והוא מאפשר לעו"ד להשתמש בזכות הזו ולהפעיל כוח. הזכות נשאר אצל מייפה הכוח, מייפה הכוח מקבל את האפשרות להפעיל כוח עקב אותה זכות. מסתיים או כשהמשימה הושלמה, או שזה שנתן את ייפוי הכוח מבטל אותו או כשמייפה הכוח מת.

ייפוי כוח בלתי חוזר: ייפוי כוח בו עורך הדין יכול לרשום דירה בטאבו בלי צורך בקונה בכדי שיוכל לוודא שכל הזכויות של הקונה יעברו על שמו. ייפוי כוח שלא ניתן לבטלו.

צוואה היא הפעלת כוח שכן זה העברת הזכויות של המנוח לאדם שהוא ביקש לתת לו את זכויותיו. רשם הירושות נתן צו קיום צוואה ואז הכוח שהופעל הופך להיות זכות. הכפיפות בצוואה היא לאלה שירשימים ע"פ חוק אבל לא על פי הצוואה

חסינות: מצב שבו לא ניתן להפעיל כוח כלפי אדם. ח"כ שפגע באדם בדיון בכנסת, יש לו חסינות.

התיישנות-סיטואציה שלאם יש זכות אבל בגלל שעבר פרק זמן ארוך לא ניתן להפעיל כוח ולתבוע את אותו אדם. רק על פי חוק ורק וועדת הכנסת יכולה לשלול את החסינות.

א' הוא עובד צה"ב והוא נפגע במהלך השירות והוא מגיש תביעה נגד משרד הביטחון. משרד הביטחון שולל את התביעה של א', לפי חוק לא ניתן לערער על כך. אחרי חודש שונה החוק ואומר שניתן לערער על ההחלטות. (א' טוען לזכות ומשרד הביטחון לחסינות). לא ניתן לשלול את החסינות רטרואקטיבית ולכן לא ניתן לערער. התיישנות

גוברת על כוח.

תקופת ההתיישנות מתחילה מהרגע שהזכות הופרה-אם נודע לאדם שהזכות שלו הופרה יש לו זמן מוגבל לתבוע בגין זה.

כפועל יוצא מהטבלה ישנם שני עקרונות חשובים:

1. למעשה הטבלה היא הבסיס לאקטיביזם השיפוטי שכן על פי הטבלה אין התנהגות אנושית שלא נמצאת במסגרת הטבלה, כל התנהגות אנושית נמצאת תחת מטריה משפטית ולכן השופט יכול לתת תשובה לכל שאלה, פתרון במשפט שאין בחוק.

2. לטבלה משמעות מעניינת נוספת שעל פיה הזכות נגזרת מחובה ויוצא שלזכות יש גמישות. זכות בהקשר מסויים יכולה לקבל משמעות שונה בהקשר שונה. הופלד מבקש לבדוק את מערכת הזכויות והחובות בין הצדדים השונים. (זכות קניינית של אזרח מול המדינה היא לא הזכות שיש לצד שמוכר את דירתו) יש לבדוק כל מקרה לגופו שכן זו מערכת דינאמית.